

Naturparkplan for

Naturpark Vesterhavet

2019-2024

Forord

Naturpark Vesterhavet blev i 2014 udnævnt som en af de første certificerede danske naturparker. Herefter fulgte et arbejde med at opbygge netværk og stærke samarbejdsrelationer, koordinere tiltag og udvikle nye projekter. Samarbejdspartnere, interessenter og frivillige har været afgørende for de indsatser og projekter, der er gennemført i naturparkens første fem år. Tak til alle for indsatsen. Det motiverer til at fortsætte med at udbygge vores fælles indsats, så Naturpark Vesterhavet også fremadrettet kan være ensbetydende med enestående naturoplevelser i en helt særlig natur.

Varde Kommune har sammen med Naturparkrådet for Naturpark Vesterhavet udarbejdet denne naturparkplan. I planen kan du læse om, hvad vi vil arbejde med frem til 2024. Forud for denne plan har vi evalueret vores indsats fra 2013-2018 og fået idéer og forslag fra naturparkpartnerskabet.

Vi glæder os til at fortsætte og videreudvikle samarbejdsrelationer i Naturpark Vesterhavet.

Med venlig hilsen

Erik Buhl
Borgmester i Varde kommune

Peter Nielsen
Formand for Naturparkrådet

Indhold

INDLEDNING	4
NATUR.....	8
KULTURHISTORIE	17
FRILUFTSLIV	23
FORMIDLING	29
TURISME.....	33
ERHVERV	37

Titel: Naturparkplan for Naturpark Vesterhavet 2019-2024 – Udkast maj 2019

Udgiver: Naturparkrådet og Varde Kommune, Bytoften 2, 6800 Varde

Webadresse: www.naturparkvesterhavet.dk

Redigering: Mette Bindsbøll Søderberg, Varde Kommune

Layout: Varde Kommune

Grundkort:

Fotos:

Copyright: Naturpark Vesterhavet/Varde Kommune må citeres med kildeangivelse

INDLEDNING

Naturpark Vesterhavet blev den 14. november 2014 certificeret som naturpark under mærkningsordningen Danske Naturparker, der er drevet af Friluftsrådet. Naturpark Vesterhavet er skabt i et tæt samspil mellem naturparkrådet, de lokale udviklingsråd, Varde Kommune, Forsvaret, Naturstyrelsen, Aage V. Jensen Naturfond og formidlings- og friluftorganisationer.

Samarbejdet mellem aktørerne er afgørende for udviklingen af naturparken, og det er vigtigt, at naturparken forbliver et sted, hvor der under hensyntagen til naturen er mulighed for mange forskellige aktiviteter samtidig med, at der er plads til ro og fordybelse.

Friluftsrådets definition af en naturpark

En naturpark er et større sammenhængende landskab, der ofte vil indeholde naturområder af regional, national og international betydning. En naturpark er velafgrænset med stor landskabelig skønhed, naturrigdom og kulturhistorisk værdi. De repræsenterede landskaber i en naturpark er karakteristiske for landets forskellige egne og bør nyde særlig beskyttelse af hensyn til nuværende og kommende generationer.

Naturpark Vesterhavets vision

Naturpark Vesterhavet vil udbrede naturværdier samt natur- og kulturoplevelser ved at tilbyde en ramme, som samtænker faciliteter, aktiviteter og oplevelser. Hovedformålet er udvikling af naturen, mens midlet er samarbejde. Naturpark Vesterhavets opgave er at fremme samspillet mellem områdets lodsejere, interessenter, formidlere, erhvervsliv, beboere og besøgende for at kunne tilbyde enestående naturoplevelser i en storslået natur.

Vision

Naturpark Vesterhavet – fællesskab om vores natur og kultur

Udviklingsmål for Naturpark Vesterhavet

- Naturpark Vesterhavet skal tilbyde enestående naturoplevelser
- Naturparkens flora og fauna skal sikres gode levevilkår
- Naturparkens oplevelser og aktiviteter i naturen skal være for alle med plads til fordybelse, fysisk udfoldelse og læring om natur- og kulturhistorie
- Naturparken skal tilbyde inspirerende information og natur- og kulturformidling
- Kendskabet til naturparken skal øges
- Naturparkens store natur-, kultur- og landskabsværdier skal besvares og tydeliggøres
- Naturparkens partnerskab med erhvervsdrivende, foreninger og formidlere skal fortsat videreudvikles
- Tiltag og udvikling skal foregå i tæt dialog og samarbejde med lodsejere, interesseorganisationer og frivillige
- Naturparken skal udvikles på et bæredygtigt grundlag
- Naturparken skal understøtte den statslige og kommunale planlægning og udvikling

Geografisk afgrænsning af Naturpark Vesterhavet

Naturpark Vesterhavet dækker et område på 22.526 hektar. Naturparken ligger mellem Nationalpark Vadehavet ved Blåvandshuk og kommunegrænsen til Ringkøbing-Skjern Kommune lige nord for Ny-mindegab. Naturparkens kystnære landskab strækker sig dermed cirka 30 kilometer langs kysten og op til ni kilometer ind i landet og er således sammensat af nogle egns karakteristiske naturtyper med et rigt og afvekslende dyre- og planteliv samt mange muligheder for friluftsliv.

Naturparkens vestlige grænse er Vesterhavet, der er kendt som en afvekslende og barsk, men smuk natur med brede sandstrande og et varierende klitlandskab.

KORT

Naturpark Vesterhavets lovmæssige forhold

Naturpark Vesterhavets indhold og realisering er baseret på frivillighed, aktiv involvering af borgere, herunder lodsejere, interesse- og erhvervsorganisationer, samt engagement i Varde Kommune og i lokalbefolkningen i øvrigt. Naturparker etableres formelt via kommuneplanlægningen og har dermed et indirekte lovmæssigt grundlag.

Det er vigtigt at understrege, at naturparkens grænser er ment som en foranstaltning, der hjælper planlægning og formidling af området. Naturparken lægger ikke yderligere begrænsninger på arealanvendelsen end hvad, der foreskrives med fredninger, vildtreservatet, Natura 2000-udpegningen samt de mere generelle bestemmelser i lovene om skove, naturbeskyttelse og planlægning.

Naturparkplanen er udarbejdet med afsæt i Varde Kommunes Naturpolitik og Friluftstrategi. Planen er dermed bredt funderet og løfter indsatser fra både naturpolitikken og friluftstrategien.

Organisering af Naturpark Vesterhavet

Varde Kommune har en god tradition for at inddrage mulige partnere i et stærkt samarbejde. For derigennem står projekterne stærkest og med et tilhørende ejerskab for projekterne involverer samarbejdspartnere og frivillige sig mere. Det samme er gældende for Naturpark Vesterhavet, hvor samarbejde er nøgleordet for at få projekterne realiseret og skabt de bedste resultater.

Naturpark Vesterhavet er organisatorisk bygget op med det formål at opnå et stærkt samarbejde med de involverede parter.

Organisationsdiagram

Naturparkrådet

Naturparkrådet består af repræsentanter fra følgende organisationer og institutioner:

- Aage V. Jensen Naturfond
- Blåbjerg Udviklingsråd
- Blåvandhuk Udviklingsråd
- Danmarks Naturfredningsforening
- Forsvaret
- Friluftsrådet
- ProVarde
- Sydvestjysk Landboforening
- Vardemuseerne
- Varde Kommune: Plan og Teknik, Kultur og Fritid

Ejergruppen

På baggrund af de store lodsejere i naturparken er der dannet en ejergruppe, hvis formål er at koordinere fremtidige udviklingsindsatser og skabe helhed i den fremtidige planlægning på tværs af lodsejegrænser i naturparken. Der er særligt fokus på naturplejende, naturforbedrende og naturgenoprettende tiltag.

Faste deltagere i ejergruppen er:

- Aage V. Jensen Naturfond
- Forsvaret
- Naturstyrelsen
- Varde Kommune / Naturpark Vesterhavet

Der afholdes to koordineringsmøder om året med fokus på fremtidige tiltag og muligheder. Ejergruppen kan ad hoc udvides med relevante deltagere afhængig af dagsordenspunkter og aktuelle indsatser. Der orienteres om mødet i ejergruppen på det efterfølgende naturparkrådsmøde.

Naturparkpartnerskabet

Naturpark Vesterhavet har indgået et partnerskab med lokale aktører i naturparkområdet. Formålet er en lokal forankring og bred formidling af natur- og kulturverdierne i naturparken. Der er tre typer af partnerskaber: partnere, formidlingspartnere og ambassadører. For at blive optaget i naturparkens partnerskab, skal en række kriterier opfyldes.

Formidlernetværk

Netværket har til formål at sikre dialog, forventningsafstemning og koordinering af formidlingen i naturparken, så de besøgende får det bedst mulige udbud af ture og oplevelser. Netværket består af offentlige såvel som private formidlere samt lodsejere i naturparken. Der afholdes 1-2 årlige møder.

Øvrig organisering og samarbejde

Naturparkrådet kan nedsætte arbejdsgrupper og projektgrupper ved behov. Arbejdsgrupper består af 3-8 personer som arbejder med at konkretisere og iværksætte projekter indenfor et givent tema. Projektgrupperne består ligeledes af 3-8 personer og arbejder med projektudvikling og med konkrete projekter. De sørger for at projekterne udføres i samarbejde med lokale interessenter.

Naturpark Vesterhavet samarbejder desuden med Nationalpark Vadehavet og en lang række frivillige borgere, erhvervsliv og foreninger.

NATUR

Natur på internationalt niveau

Størstedelen af Naturpark Vesterhavet er omfattet af Natura 2000. Natura 2000 er et netværk af beskyttede naturområder i EU, hvor naturtyper og vilde dyre- og plantearter skal bevares og beskyttes, hvis de er sjældne, truede eller karakteristiske for EU-landene. Udpegningen af områderne i Naturpark Vesterhavet skyldes de helt særlige kyst- og klitnaturtyper langs kysten og de store bestande af både træk- og ynglefugle.

Natura 2000-handleplaner

Naturstyrelsen, Forsvaret og Varde Kommune har udarbejdet Natura 2000-handleplaner for tre geografiske områder inden for Naturpark Vesterhavet. Områderne er Kallesmærsk Hede (plan nr. 84), Blåbjerg Egekrat (plan nr. 83) og Nymindestrømmen (plan nr. 69). Natura 2000-planerne beskriver områdets naturværdier samt målsætninger for udviklingen af naturværdierne i området. Det sker for at opfylde de internationale forpligtelser for at sikre områdets naturværdier. Planerne kan læses på www.vardekommune.dk.

Naturparkens vigtigste naturværdier

Naturen langs kystlandskabet er opdelt i flere særegne naturtyper. Den første spæde vegetation starter i klitterne ved strandfoden. Det er grå/grøn klit, som har et mere eller mindre lukket dække af græsser og urter, ofte med partier af etårige arter, mosser og laver. Kalkindholdet i jorden kan variere meget alt efter klitternes alder og udvaskning heraf. Naturtypen omfatter både grå klit og grønsværklit og kan indgå i mosaikvegetationer med andre klittyper, bl.a. krat i klitter og fugtige klitlavninger.

I baglandet bag klitterne findes de udstrakte arealer med klitlavninger og klitheder. Klitlavningerne er en meget varieret og særegen naturtype, som omfatter flere forskellige undertyper som klitsøer, rørsumpe, fugtige græs- og sivbevoksede områder og kær. Der findes en række typiske arter for klitsøerne, som de sjældne kransnålalger.

Klitheden karakteriseres ved lave og jævne klitter og en vegetation, som er domineret af revling, lyng og andre dværgbuske. Sandet er kalkfattigt grundet langtids udvaskning, og derfor er vegetationen domineret af dværgbuske, der er særligt tilpasset forholdene. Kallesmærsk Hede er den største klithede i naturparkområdet og er blandt de vigtigste og mest værdifulde klitheder i landet.

Længere inde i baglandet ligger en stribe af karakteristiske søer. En stor del af søerne er karakteriseret som lobeliesøer bl.a. Selager Sø, Helle Sø og Sorte Sø. Flere af vådområderne rummer en vigtig fuglefauna bl.a. Filsø, Nørrekær og Tanesø, som tiltrækker både yngle- og trækfugle.

I forlængelse af Nationalpark Vadehavet

Naturpark Vesterhavet ligger i umiddelbar forlængelse af Nationalpark Vadehavet. Nationalpark Vadehavet er et af verdens mest værdifulde tidevandsområder. Og for en lang række vandfuglearter er Vadehavet både den vigtigste rasteplass og det vigtigste overvintringsområde i Europa. Flere end 10 millioner vandfugle passerer hvert år Vadehavet under trækket.

Vadehavet strækker sig over cirka 500 kilometer fra Blåvandshuk i Danmark til Den Helder i Holland og dækker omkring 9.000 km² marsk, tidevandsflader, dyb, højsande, sandstrande og klitter. En kæde af øer adskiller selve Vadehavet fra Nordsøen. Den danske del af Vadehavet blev i juni 2014 udpeget som Verdensnaturarv af UNESCO.

Vesterhavet og kystlandskabet

Naturparkens kystnære landskab er geologisk set et ungt landskab, der er i stadig forandring under havets og vindens påvirkning. Vesterhavet bearbejder til stadighed kysten, hvor det mest faste punkt er Blåvandshuk. Kysten nord herfor formes af havstrømme og bølgeslag, der giver brede sandstrande, som afveksler indbyrdes med strandens stigning og klitternes afgrænsninger.

Havet er den største, den vildeste og mest uregulerede naturtype, vi har i Danmark. Naturpark Vesterhavets kyststrækning er cirka 30 kilometer, og her findes et af de farligste rev i Danmark, Horns Rev. Revet er et mere end 30 km langt sandrev, der strækker sig vestpå fra Blåvands Huk ud i Nordsøen. Revet er dækket af 3-5 m vand og fungerer som et vigtigt undersøisk vandsekel.

Horns Rev er afgørende for det sydvestjyske kystforløb, da det fungerer som en enorm, naturlig hølfe, der påvirker materialetransporten langs kystlinjen nord for Blåvands Huk mod Blåbjerg og sydpå langs Vadehavets ørække.

Strandene langs Vesterhavet er kendetegnet ved, at der efter strandene er et klitområde, som består af fem forskellige klitter: Forklit, hvid klit, grøn klit, klitkrat og indlandsklit. Imellem klittyperne kan der forekomme en slette, klitkrat, klithede og klitsø.

Klitlandskabet strækker sig langt ind i baglandet og repræsenterer nogle af landets største og smukkeste klitter. De efterfølges mod øst af de flade afblæsningsflader, der fremtræder som lavbundsarealer, hvorfra sandet er blæst længere ind i landet.

Spredte indlandsklitter er dannet i overgang til de gamle bakkeøer, som sandet møder 5 - 10 kilometer inde i landet.

Fra kysten og ind i landet sker et skift med de markante og afvekslende terrænformer. Fra de høje hvide klitter langs kysten til klithederne med fugtige lavninger og videre ind med de småbakkede indlandsklitter. Efter vestjysk skala rummer det kystnære landskab således et meget bevægeligt terræn, der sammen med skiftende bevoksninger danner landskaber i stor skala og kompleksitet.

Det særprægede landskab frembyder en rigdom af stadigt skiftende udsigter. Det gør naturparkens afvekslende landskaber til velbesøgte naturområder, som opleves som værdifulde på såvel nationalt som internationalt niveau.

Karakteristisk for det samlede område er fravær af spredt bebyggelse. Kun enkelte steder ligger de store sommerhusområder og feriebyer. Generelt er området fri for synlige større, tekniske anlæg, og dermed er områdets præg af uforstyrret natur en sjælden og højt værdsat kvalitet, som er vigtig at opretholde.

De forskellige egnskarakteristiske landskabstyper byder på et meget varieret landskabeligt indhold, som fra nord mod syd kan beskrives i nogle landskabelige delområder.

Nordlige delområde ved Nymindestrømmen

Klitlandskabet ved Nymindegab er karakteriseret ved den langstrakte fjordarm, der skærer sig igennem det småbakkede og havnære klitlandskab. Fjordarmen er den tidligere forbindelse fra Vesterhavet til Ringkøbing Fjord, som området naturmæssigt hænger sammen med mod nord. Fjordarmen er i dag lukket og består af brakvand, der er omgivet af engarealer. Området er for hovedparten uden høj bevoksning. Den optræder først ved Nymindegab Plantage, hvorfra spredt bevoksning breder sig fra øst ind i hede- og klitområdet.

Hede- og klitlandskab fra Nymindeplantage til Kallesmærsk Hede

Det langstrakte klit- og hedelandskab er repræsenteret med flere lokaliteter: Blåbjerg, Lyngbo-, Filsø- og Kallesmærsk klitheder, hvoraf flere er omfattet af store landskabsfredninger. Området strækker sig fra kommunegrænsen i nord til Blåvandshuk Fyr i syd i den vestligste zone langs havet. Området er karakteriseret ved store sammenhængende hedearealer og plantageområder, der tilsammen dominerer området. Den dynamiske klithede er karakteriseret ved variation, både i terrænets overflade og i de planter, som hører hjemme her. For at sikre det nuværende landskab, skal selvsåede træer vedvarende bekæmpes, og lyngen skal forynges ved hedepleje.

De store plantageområder består af Blåbjerg- og Nymindegab klitplantager i den nordlige del, Kærgård og Vejers klitplantager længere mod syd. Store områder, der oprindeligt var klitheder og hvid klit, er i dag tilplantet med plantager, der er domineret af bjergfyr. Kun enkelte mindre partier er i dag bevokset med krat og skov med naturlige løvtræarter som eg, birk og asp.

Den sydlige del af naturparken omkring Kallesmærsk Hede, som i dag er Forsvarets skyde- og øvelsesterræn, har tidligere delvist været dyrket landbrugsområde, som de forladte gårde vidner om. Det vidtstrakte hedeområde er rigt på næringsfattige søer og vådområder.

Filsø-lavningen

Filsø-lavningen er beliggende midt i naturparken og her var oprindeligt Danmarks største sø på 3.000 hektar. Landskabet er præget af det helt flade og lavtliggende terræn, der mod øst skrånede op mod Varde bakke og den gamle kystlinje mod nord.

I midten af 1800-tallet startede man et landindvindingsprojekt grundet ønsket om mere landbrugsjord. I 1848 dækkede vandspejlet cirka 3.000 hektar, mens det omkring år 2000 var skrumpet ind til 100 hektar. Fra midten af 1900-tallet til begyndelsen af 2000-tallet har et af Nordeuropas største landbrug været drevet her imellem grøfter og afvandingskanaler.

I 2010 købte Aage V. Jensen Naturfond arealet af A/S Fiilsø, og en naturgenopretning blev sat i gang. Driftsbygninger, læhegn m.m. blev fjernet, og man kunne for første gang i 150 år se vandstanden stige på Filsø. Vandspejlet dækker nu cirka 915 hektar, mens cirka 400 hektar engareal omkring søen plejes med bl.a. afgræsning af kvæg.

Den nye Filsø kan opleves fra flere højere liggende lokaliteter. Mest markant er udsigten fra Tejnebjerg nordvest for Filsø.

De store skove

Området beliggende i naturparkens sydøstlige del er karakteriseret ved en dominans af plantager. Terrænet er jævnt med en bund af flyvesand, med stedvist mere bakket terræn med indlandsklitter især i den nordlige og centrale del af området. Området er præget af en mosaik af plantageområder, hedearealer i vekslende størrelse, lavbundsarealer, søer og mindre dyrkede marker.

Ganske få mindre gårde og husmandssteder ligger spredt i området, især i den sydlige del. Med undtagelse af Forsvarets anlæg i Oksbøllejren er området frit for større tekniske anlæg.

Særlige lokaliteter:

Det karakteristiske vestjyske landskab er som geologisk interesseområde rigt repræsenteret ved bl.a. de gamle kystskrænter, hedesletterne, det marine forland og markante flyvesandsformationer. Tilsammen udgør de et på en gang storslået og instruktivt landskabsbillede til demonstration og forståelse af denne landsdels geologiske udviklingshistorie.

- **Blåbjerg** er med sine 64 meter over havet det højeste punkt i området og er desuden landets højeste klit.
- **Kløvbakke** er et højtbeliggende punkt på den gamle kystskrænt. Den har en velbesøgt rasteplads, hvorfra en storslået udsigt over Filsø kan nydes.
- **Den tilsandede løvklit ved Kærgård Klitplantage og Blåbjerg Plantage** er rester af de gamle egeskove, der oprindeligt voksede langs kysten på den gamle bakke. Egeskovene blev dækket ved tilsanding fra 1600-tallet og i dag fremtræder de gamle trækrøner som kratlignende skov.
- **Stenalderkysten**, som i daglig tale kaldes Bronzealderkysten, er beliggende ved Grærup Langsø. Kysten er den tidligere sydlige kystskrænt, hvor kystlinjen bøjede ved Grærup mod sydøst i retning af Oksbøl. Som følge af tange- og strandvoldannelser opstod Langsø-bugten, som senere blev afskåret fra havet og omdannet til den ferskvandssø, der i dag hedder Grærup Langsø. Søen havde i en periode direkte forbindelse til den oprindelige Filsø og Søvigssund.
- Ved **Grærup Langsø** holder kronvildtet til i det åbne terræn omkring søen. Området byder på et af naturparkens vigtigste oplevelsespunkter for iagttagelse af de store kronvildtflokke.

Egestammerne under sandet i Kærgård Plantage

Flere meter nede i klitlandskabet ligger de gamle hovedstammer, mens de synlige dele næsten uden undtagelse er kronede. Egene har gennem flere århundreder demonstreret en forbavsende evne til at overleve i et magert landskab med blæst og hyppige saltstorme. Dybt under klitten har den oprindelige pælerod adgang til et forholdsvis næringsrigt jordlag. Flere steder står der døde stammedele, som smukke skulpturer i landskabet. Egene afstøder således de dele af kronerne, der koster for meget vand og næring, fordi de bliver for høje og rager for meget op i den barske vestenvind. Grundet de klimatiske betingelser vokser træerne meget langsomt. Det betyder, at årringene ikke kan ses ved gennemskæring af egestammerne.

Egen har bremset sandflugten

Går man ind på et højt parti i løvklitten, vil man opdage, at klitdannelsen stopper omtrent ved løvklittens østlige grænse, hvor vi i dag har overgangen til Filsø og det flade landskab, der strækker sig mod øst. Det viser, at egene på forbavsende vis har formået at bremse sandflugten og fastfryse landskabet. Teknikken er den samme, der senere blev anvendt, da de første skovmænd indførte den flerstammede bjergfyr til området.

Fuglelivet

Området har altid haft et mangfoldigt fugleliv, og der er store bestande af både yngle- og trækfugle. Naturparken har med Blåvandshuk en af Europas bedste trækfuglelokaliteter med mellem 1,5 - 2 millioner trækfugle hvert efterår. Mange af fuglene, som trækker forbi, udnytter bl.a. selve Hukket og stranden til Vejers som hvile- og fourageringsplads, inden turen fortsætter ud over havet. Filsø og flere af vådområderne udgør også vigtige rasteplasser for mange trækfugle.

De lysåbne plantager er yngleplads for karakteristiske arter som natravn og hedelærke. I andre dele af plantagerne yngler den i Danmark efterhånden meget fåtallige grønspætte. Men plantagerne er også meget vigtige ynglepladser for flere rovfuglearter, ravn og lille korsnæb.

I nogle af de mange små vådområder yngler de i Danmark fåtallige ynglearter som tinksmed og krikand. Naturparkens vådområder huser desuden ynglefugle som rørhøg og rørdrum.

Genopretningen af Filsø har tiltrukket flere sjældne ynglefuglearter som trane, skestork, sandterne, nordisk lappedykker og havørn. Havørnen yngler nu fast ved Filsø. Af andre interessante ynglefuglearter kan nævnes rørhøg, rørdrum, blåhals og dobbeltbekkasin. Både pibesvane, sangsvane, kortnæbbet gås, grågås, bramgås og pomeransfugl har kunnet tilpasse sig landbrugets driftsformer. I forbindelse med genopretningen er der lagt vægt på, at der fortsat er mulighed for forekomsten af disse arter i området.

Dyrelivet

I naturparken er der et rigt dyreliv, og her lever blandt andet én af Danmarks største bestande af fritlevende kronedyr. De åbne hedearealer, der veksler med plantageområderne og søerne, udgør et ideelt levested for kronedyrene. I området lever en sund bestand af kronedyr, som er direkte efterkommere af den oprindelige stamme fra istiden.

Odderbestanden trives og udvikler sig godt i hele naturparkområdet. Særligt genopretningen af Filsø har forbedret et vigtigt levested for odderen.

Forvaltning af krondyrbestanden

De første krondyr i nyere tid blev observeret i Oksbølområdet i 1908, og de blev grundstammen til den bestand, vi har i dag, og som i mange år var Danmarks største bestand af fritlevende krondyr. Efter Anden Verdenskrig etablerede Forsvaret og det daværende Klitværn et samarbejde om forvaltning af krondyrbestanden på deres arealer, som omfatter ca. 16.000 hektar. Målsætningen er at opretholde en stor og sund bestand af krondyr med en naturlig sammensætning køns- og aldersmæssigt. Det er lykkedes og området har i dag en af landets største og bedst forvaltede bestande med stor variation i dyrenes alderssammensætning.

Plantelivet

Der er et mangfoldigt planteliv i Naturpark Vesterhavet. Som tidligere beskrevet indeholder naturparkområdet en række karakteristiske klit- og kystnaturtyper. Naturtyperne er kendetegnet ved fåtallige og sjældne plantearter. Der findes blandt andet en bestand af den sjældne art skorem, som vokser på de forstyrrede klitheder typisk langs bæltespør. Mere udbredt er lyngsilke, som snylter på lyng og findes blandt andet på Kallesmærsk Hede og i Børsmose-Selager-området. Desuden er flere af området søer og vandløb af botanisk betydning grundet forekomsten af sjældne plantearter. På ganske få år har Filsø udviklet sig til en af landets mest artsrige søer for vandplanter med mere end 60 forskellige arter bl.a. den meget sjældne krybende søpryd.

Arbejdet mod forurening

KIMO Danmark er den nationale afdeling af Kommunernes Internationale Miljøorganisation (KIMO), der er en organisation af kommuner og associerede organisationer, som samarbejder om at skabe et bedre havmiljø.

I Varde Kommune arbejder KIMO blandt andet med:

- At formidle information om marint affald og gæsternes strandaffald via oplysningskampagner som projekt "Ren Strand", hvor der foretages indsamling af affald, præsentation af mængder og forklaring om de negative konsekvenser for fugle og dyrelivet i havet
- At få det gjort ulovligt at udlede paraffin og tilsvarende stoffer i internationalt farvand
- At få staten til at fjerne farlige bunkers fra de danske kyster

Natur – langsigtede mål og konkrete indsatser i planperioden

Langsigtede mål - Natur

- N1 - At opretholde en naturtilstand, som skaber de bedste betingelser for den naturlige og hjemmehørende flora og fauna
- N2 - At bekæmpe og forebygge spredning af invasive arter i naturparken
- N3 - At sikre åbne naturtyper mod tilgroning
- N4 - At sikre sammenhæng mellem naturområderne
- N5 - At sikre levesteder for sjældne eller truede arter
- N6 - At begrænse mængden af affald i naturen

Konkrete indsatser i planperioden 2019-2024

Beskrivelse af konkrete indsatser, som gennemføres i planperioden. Indsatserne bidrager til at indfri vision og udviklingsmål for Naturpark Vesterhavet og understøtter de langsigtede mål indenfor temaet natur.

<p>VILD MED VILJE</p> <p>Mål: Øge biodiversiteten i naturparken. Gennem konceptet Vild Med Vilje vil Naturpark Vesterhavet arbejde for en mere artsrig natur i kystbyerne og andre relevante områder i naturparken.</p> <p>Periode: fortløbende Økonomi: Indgår i gennemførelsen af Varde Kommunes Naturpolitik Tovholder: Varde Kommune Projektet understøtter: N1, N4, N5</p>
<p>INDSATS FOR FREDEDE OMRÅDER HERUNDER INDSATS I HENNEGÅRDS KLITTER</p> <p>Mål: Forhindre tilgroning af fredede arealer. Naturpleje af fredede områder med særlig fokus på bekæmpelse af invasive arter og nåletræsvækst for dermed at skabe bedre betingelser for naturlig vegetation, fugle og insektliv.</p> <p>Periode: 2019-2021 Økonomi: Ikke specifik Tovholder: Varde Kommune Projektet understøtter: N1, N2, N3, N4, N5, K2</p>
<p>BEKÆMPELSE AF RYNKET ROSE</p> <p>Mål: Bekæmpe den invasive art <i>rosa rugosa</i> også kaldet rynket rose. Med åbne events og materiale inddrages lokale borgere og turister i rydning samt forebyggelse af spredning af arten.</p> <p>Periode: 2019-2024 Økonomi: Ikke specifik Tovholder: Naturpark Vesterhavet Projektet understøtter: N1, N2, N3, N4, N5, K2</p>

REINTRODUKTION AF FORSVUNDNE ARTER

Mål: Undersøge muligheden for at arbejde med reintroduktion af forsvundne arter som f.eks. urfugl. Naturpark Vesterhavet vil arbejde for at undersøge, hvilke muligheder der er for at reintroducere arter, der tidligere har levet i naturparken.

Periode: 2019-2024

Økonomi: Ikke specifik

Tovholder: Naturpark Vesterhavet og Naturstyrelsen

Projektet understøtter: N1

AFFALD I NATUREN

Mål: Begrænse mængden af affald i naturparken. Events med affaldsindsamling relevante steder i naturparken f.eks. i forbindelse med naturplejetiltag eller som en del af Naturparkugen.

Periode: 2019-2024

Økonomi: Ikke specifik

Tovholder: Naturpark Vesterhavet

Projektet understøtter: N6

NATURFORBEDRENDE TILTAG PÅ FORSVARETS AREALER

Mål: Forbedre levevilkår for fauna og flora. På Forsvarets arealer udføres en række tiltag for at bevare og forbedre naturtilstanden. I de kommende år består indsatsen af hugst med henblik på naturlig foryngelse af eg på 215,5 ha i Ål Plantage og Grisens Øre, græsning på engene ved Nørrekjær, Tane Sø og Grærup Langsø samt foryngelse af ca. 2800 meter hegn, hvor gran konverteres til løvtræshegn.

Periode: 2019-2026

Økonomi: Varetages af Forsvaret

Tovholder: Forsvaret

Projektet understøtter: N1, N3, N5

NATURFORBEDRENDE TILTAG PÅ NATURSTYRELSENS AREALER

Mål: At opnå en gunstig bevaringsstatus for naturtyper og arter.

På Naturstyrelsens arealer udføres flere indsatser for at forbedre naturtilstanden særligt for områdets klitnaturtyper, hvor der er planlagt afbrænding, græsning og rydning af uønsket opvækst.

Periode: 2016-2021

Økonomi: Varetages af Naturstyrelsen

Tovholder: Naturstyrelsen

Projektet understøtter: N1, N2, N3, N4, N5

NATURFORBEDRENDE TILTAG VED FILSØ

Mål: Forbedring af levevilkår for flora og fauna i og omkring Filsø.

Fremadrettet vil der ske en årlig udsætning af geddeyngel for at hjælpe søen på fode efter fiskedøden sommeren 2018. Der vil fortsat være en tæt monitoring af søens udvikling. På græsmarkerne på østsiden af søen arbejdes der videre med at afbryde dræn og etablere bekkasinskrab. Der vil fortsat være fokus på græsning af søens østlige side særligt for at tilgodese sjældne 1-årige vandplanter, men også til gavn for fuglelivet.

Periode: 2019-2024

Økonomi: Varetages af Aage V. Jensen Naturfond

Tovholder: Aage V. Jensen Naturfond

Projektet understøtter: N1, N3, N5

KULTURHISTORIE

Fortidsminder

Naturpark Vesterhavet rummer en lang række fortidsminder i form af bopladser, landsbyer, handelspladser, gravpladser, gravhøje og kult anlæg. Og mange ligger stadig skjult derude og vil dukke op. Så sent som i 2012 blev der ved Filsø fundet et hidtil ukendt kult anlæg fra yngre stenalder cirka år 3000 før Kristi fødsel.

Stenalder og bronzealder: Foruden kult anlægget ved Filsø, som er ualmindeligt velbevaret, findes der i naturparken flere bopladser og gravhøje fra stenalder og bronzealder.

Jernalder og vikingetid: Nord og øst for den gamle kystskrænt ved Grærup findes en lang række bopladser fra jernalderen. Området rummer nogle af de bedst bevarede jernalderbopladser i Danmark, og en del af dem er undersøgt, men rigtig meget ligger stadig velbevaret under sandflugtslagene. Også velbevarede grave dukker fra tid til anden op. Således er nogle af landets bedst bevarede gravfund fra jernalderen gravene fra Lønne Hede. Gravene er udstillet på Nymindegab Museum, hvor man blandt andet kan se en rekonstruktion af en kvindegrav med en smuk blå kjole med røde borter.

På det militære skydeterræn ved Selager findes både velbevarede jernalderlandsbyer og helt enestående bevarede fod- og klovspor af mennesker, får og geder, som for 2-3.000 år siden har løbet rundt i det sandede terræn og altså sat spor, der stadig kan ses ved arkæologiske undersøgelser.

Vikingeboplads ved Henne Kirkeby: På markerne lige bag Henne Kirke, kun få hundrede meter fra bredden af den oprindelige Filsø, ligger sporene af vikingernes mødeplads i Vestjylland. Her lå i vikingetiden en kæmpemæssig handelsplads, hvor næsten 400 værkstedshytter lå på begge sider af en 500 meter lang gade, og bag disse værkstedshytter lå store vikingehuse. Her på den nordlige bred af Filsø var en naturlig havn, og her mødtes vikingerne. De handlede og reparerede skibe og sejl, før turene gik vest og nordover. Foreløbig er mindre end 5 procent af pladsen undersøgt, men hvert år bringer nye fund og ny viden. I 2012 er pladsens præcise afgrænsning fundet ved omfattende undersøgelser på markerne nord og vest for Henne Kirke. Og i de kommende år er det håbet at kunne fortsætte de arkæologiske udgravninger som et kombineret forsknings- og formidlingsprojekt.

Middelalder og Renæssance

Naturparken rummer både en række middelalderkirker, et par herregårde fra middelalder og renæssance og endelig en række landsbyer med rødder i samme periode, hvoraf flere har velbevarede middelalderspor under flyvesandslag. Og ikke mindst sporene efter Danmarks engang største fiskerleje, Sønderside, mellem Ho og Blåvand, der forsvandt ved den store stormflod i 1634.

I 1400-1600 søgte skibe fra Varde, Ribe, Hamborg, Frisland og Norge hertil for at handle fisk. Især i forårs- og sommermånederne var her et leben af fiskere, handelsmænd og smuglere.

Livet i 1800-tallet

Kampen mod sandflugten

Sandet har lejret sig ovenpå det gamle smeltevands- og morænelandskab. Bag de markante havklitter findes en mosaik af kuperede klitheder og store, åbne afblæsningsflader som f.eks. Kallesmærsk Hede og

de parabelformede vandreklitter længere inde i landet. Der har i området også været egeskov, hvoraf meget er forsvundet som byggematerialer og brændsel i jernalder og vikingetid, mens andet er tilsandet.

Ved Kærgaard kan man opleve et sådant egekrat, som er de tilsandede træers kroner. Klitplantagerne blev til fra 1870'erne og frem, hvor tilsandede arealer blev tilplantet med bjergfyr. Tilplantningen skete for at undgå endnu en sandflugt som den, der hærgede i 16- og 1700-tallet.

Levende hegn

Som et levn fra tidligere tiders landbrugsdrift på store dele af det militære terræn findes en del traditionelle levende hegn, som overvejende består af sitkagran og hvidgran. Hegnenes læ har været afgørende for, at man har kunnet dyrke korn i disse egne, og de rummer derfor en vigtig kulturhistorisk fortælling.

Kirker

I naturparkområdet er der flere kirker og områdets ældste kirke er den middelalderlige Henne Kirke, som er opført i sidste halvdel af 1100-tallet. Kirkens udsmykning fortæller om kirkens historie gennem tiderne. Størstedelen af kirkerne i naturparken er opført i begyndelsen af 1900-tallet som følge af sandflugtens hærgen og ødelæggelse af flere af kirkerne. Blandt andet den nedlagte gamle Oksby Kirkes kirkegård vidner om sandflugtens hærgen.

Fiskerlivet og fiskerlejer

Nymindegab ligger ved sydenden af Ringkøbing Fjord, og her var indtil begyndelsen af 1900-tallet fjordens udløb. Omkring dette udløb opstod et lille fiskerleje med toldsted, lods og kro. Omtrent samtidig med at udløbet sandede til og fiskeriet ophørte, opstod en malerkoloni og et område for sommerturister fra hele landet. Malere som Lauritz Tuxen og Johannes Larsen skildrede det ukendte liv og naturen i og omkring Nymindegab og har derigennem fastholdt områdets kulturhistorie. Naturen omkring det gamle udløb er unik, ligesom de lavvandede områder i sydenden af fjorden og de mange velbevarede huse langs Redningsvej, der fører ned til Danmarks ældste redningsstation.

Filsø

Filsø har tidligere været Danmarks næststørste sø med et areal på over 3000 hektar. I midten af 1800-tallet begyndte inddæmningen og søen skrumpede gennem de næste hundrede år for at ende på kun 70 hektar i 1947. Området er siden fredet, og vandstanden blev hævet i 1990'erne, og søens areal steg til 90 hektar. Efter genopretningen i 2012 er Filsø nu cirka 915 hektar.

Redningsstationer

Langs den jyske vestkyst har der igennem tiderne været omkring 10.000 skibsforlisere. Vesterhavet har altid været et farligt farvand at færdes i, og fra 1852 til 1975 var der i Vesterhavet fra Grådyb til Kærgård 207 registrerede strandinger. I havet ved Nymindegab var der i perioden fra 1857 til 1975 cirka 78 strandinger.

Ved både Blåvand og Nymindegab kan de tidligere redningsstationer ses. Stationerne er blandt nogle af landets ældste. De er opført i midten af 1800-tallet og blev taget ud af brug i 1975. Nu står de som museer fuldt udstyret som til en redningssituation.

Starten af 1900-tallet

Blåvandshuk

Blåvandshuk Fyr vidner om Vesterhavets luner, og om at Danmarks Vestkyst er et af verdens farligste farvande. I 1900 erstattede det 39 meter høje Blåvandshuk Fyr et vinkelfyr, som blev opført på Danmarks vestligste punkt for at advare skibstrafikken mod det farefulde Horns Rev.

Udover at yde tryghed til søfarerne blev Blåvandshuk Fyr også betydningsfuld inden for radio- og telegrafikommunikation og modtog meldinger fra skibe i nød og opkald fra fiskere, som ringede hjem til deres familier via Blåvand Radio.

Tidlig turisme

Langs hele naturparkens vestlige del findes en række spor fra områdets tidlige turisme. Turismen har haft en påvirkning på landskabet fra Blåvand i syd langs kystlinjen til Nymindesgab i nord.

Den tidlige sommerhusudstyknings startede i slutningen af 1800-tallet, hvor de første sommerhuse blev opført i Blåvandområdet. Udstykningen tog fart og i starten af 1900-tallet var der tale om et reelt sommerhusområde, som igennem tiden har bredt sig op langs kystlinjen. I 1930'erne købte Motorklub Esbjerg et areal til camping ved Blåvandshuk Fyr, og campingpladser blev i stigende grad grundlagt i hele naturparkområdet efter Anden Verdenskrig.

I hele naturparkområdet er der stadig en række kroer, gæstgiverier, badhoteller, campingpladser, samt et stort antal ældre sommerhuse, som vidner om den tidlige turisme. Henne Kirkeby Kro blev eksempelvis grundlagt i 1870 og har siden haft bevilling til at drive beværtning, og i takt med ophævelse af badeforbuddet i Vesterhavet i starten af 1930'erne, blev Henne Mølleå Badehotel opført i 1936. Ved Henne Strand ligger Danmarks ældste vandrerhjem fra 1932.

Områdets gårde og husmandssteder

I naturparkområdet blev der opført mange gårde i 1800-tallet spredt over hele området. Gårdenes ejere ernærede sig ved produktion af korn og hø i et næringsfattigt område, og hvor det var muligt, havde gårdene også lidt kvæg. Gårdene er bygget i en karakteristisk stil af røde, brændte teglsten og nogle med stråttækt. Nogle gårde bærer præg af den frisiske byggestil med mange mindre vinduespartier og en flot indgangsdør.

Gårdene findes stadig og er restaureret til anvendelse som kroer, ferieudlejning, museer m.v. Eksempelvis bruges Blåvand Skole i dag som museum.

De eksproprierede ejendomme

Allerede i 1929 blev de første ejendomme eksproprieret, da Forsvaret havde brug for et større øvelsesterræn pga. nyindkøbte kanoners rækkevidde på 21 km. Eksproprieringen fortsatte op til 1979, og resultatet er det øvelsesområde, som Forsvaret har i dag. Bygningerne eksisterer stadig og vidner om områdets tidlige landbrug.

I 2013 blev det eksproprierede område udpeget af Kulturstyrelsen som et af 25 mindesmærker for Den Kolde Krig.

[Besættelsestiden og efterkrigstiden frem til 1949](#)

Anden Verdenskrig

I store dele af landskabet kan man se spor fra Anden Verdenskrig, hvor bl.a. bunkers vidner om den tyske besættelsesmagts tilstedeværelse i området. Tirpitz er områdets største bunker og en del af Atlantvolden. Bunkeren blev aldrig færdigbygget og den skulle have været udstyret med kanoner, som kunne forsvare vestkysten 50 kilometer syd og nord for stillingen.

På den sydlige del af Kallesmærsk Hede er der spor efter "Blåvandlejren", som var en tysk arbejdslejr under krigen. Efter tyskernes kapitulation blev lejren indrettet som en Røde Kors-flygtningelejr for deporterede sovjetborgere.

Nymindegablejren blev opført af tyskerne som luftværnsartilleriskole i 1941. Mod krigens slutning kom tusinder af flygtninge til Danmark, og efter krigen blev mere end 2000 flygtninge installeret i Nymindegablejren.

Efter krigen blev en mindesten rejst i Oksby Plantage for seks frihedskæmpere, som måtte lade livet for deres indsats mod besættelsesmagten. Stenen har oprindeligt prydet indgangen ved Varde Kirke i cirka 600 år.

Danmarks største flygtningelejr

I Ål Plantage i udkanten af Oksbøl by ligger sporene af danmarkshistoriens største flygtningelejr. På fire kvadratkilometer indhegnet af pigtråd boede fra 1945 til 1949 36.000 mennesker. Det var især børn, kvinder og ældre, der var flygtet fra krigens hærgen på østfronten i Anden Verdenskrigs sidste måneder. Lejren blev etableret i hast, og udviklede sig til et egentligt bysamfund med skoler, kirker, teatre og produktion. Hele vejssystemet fra lejren er intakt, ligesom enkelte bygninger og lejrens kirkegård, der rummer 1600 grave også er velbevarede.

Den nuværende kulturhistorie

Den moderne kulturhistorie har også sat sine præg i naturparken. Det er især turismen med sine mange feriehuse, feriecentre og attraktioner, men også Forsvaret, landbruget og skovbruget påvirker området. Hvert år bliver bevaringsværdige kulturmiljøer for Varde Kommune beskrevet, og dette arbejde, der dynamisk forholder sig både til kulturmiljøernes tidsdybde og deres betydning i nutiden, er en løbende vurdering og revurdering af potentialet i blandt andet naturparkområdet.

Kulturhistorie – langsigtede mål og konkrete indsatser i planperioden

Langsigtede mål - Kulturhistorie

- K1 - At synliggøre og formidle naturparkens kulturhistoriske værdier
- K2 - At beskytte og genoprette kulturhistoriske værdier, således at naturparkens landskab bevarer en stor tidsmæssig dybde og variation

Konkrete indsatser i planperioden 2019-2024

Beskrivelse af konkrete indsatser, som gennemføres i planperioden. Indsatserne bidrager til at indfri vision og udviklingsmål for Naturpark Vesterhavet og understøtter de langsigtede mål indenfor temaet kulturhistorie.

DANMARKS FLYGTNINGE MUSEUM

Mål: Formidling af flygtningelejren ved Oksbøl, som efter 2. Verdenskrig husede danmarkshistoriens største flygtningelejr med op til 36.000 flygtninge. Etablering af et nyt museum bygget op omkring de resterende dele af flygtningelejren tegnet af arkitektgruppen BIG og formidling af den 4,5 km² store Ål Klitplantage, der stort set svarer til Flygtningelejrens udstrækning.

Periode: 2019-21

Økonomi: 100 mio. kr.

Tovholder: Vardemuseerne

Projektet understøtter: K1, K2, FO1, FO2

UDBYGNING AF NYMINDEGAB MUSEUM

Mål: Formidling af malerkolonien ved Nymindegab, Nymindegab By og den særegne natur ved sydenden af Ringkøbing Fjord.

Periode: 2019-2020

Økonomi: 3 mio. kr.

Tovholder: Vardemuseerne

Projektet understøtter: K1, FO1

SIKRING OG BEDRE FORMIDLING AF BYGNINGERNE I DET EKSPROPRIEREDE OMRÅDE

Mål: At sikre, at de væsentligste af de eksproprierede bygninger istandsættes og bevares, for at sikre landskabets historiske dybde og samtidig formidles for det store publikum, der kører her igennem.

Vardemuseerne har indledt et konstruktivt samarbejde med Forsvaret om udpegning af bygninger med størst landskabelig og fortælle-mæssig værdi.

Periode: 2019 og fremefter

Økonomi: Ikke afklaret

Tovholder: Vardemuseerne og Forsvaret

Projektet understøtter: K1, K2, FO1, FO2

TIRPITZ

Mål: At tilbyde natur- og kulturformidling ude i landskabet og lave udstillinger, der synliggør landskabets kulturhistorie. I den allersydligste ende af Naturpark Vesterhavet på grænsen til Nationalpark Vadehavet ligger det nye museum Tirpitz, der på de første to år har tiltrukket en halv million gæster. Museets formål er at åbne gæsternes øjne for de tusindvis af historier, der ligger i landskabet – og dette landskab er i høj grad naturparken.

I de kommende år vil Tirpitz satse yderligere på formidlingen ude i landskabet med natur- og kulturvejledere, og lave nye udstillinger, der yderligere åbner gæsternes øjne for landskabet og historierne her.

Periode: 2019 og fremefter

Økonomi: ikke afklaret

Tovholder: Vardemuseerne

Projektet understøtter: K1, K2, FO1, FO2

FRILUFTSLIV

Det kystnære område med unikke strande og de bagvedliggende store naturområder rummer i dag mange friluftstilbud for både lokale og turister. Friluftslivet er varieret og udfordrende, og der er plads til aktiviteter på alle niveauer. De mange rekreative tilbud og naturområderne omkring sommerhusene har førsteprioritet for mange besøgende.

Strandene

Naturparkens strande er velbesøgte året rundt, og de er den primære årsag til, at gæsterne besøger området. På strandene er der plads til mange forskellige oplevelser. Det kan være alt fra en spadseretur til ravsamling, windsurfing eller maratonløb.

Badestrande

I badesæsonen er der livreddere ved Vejers Strand og Henne Strand. På Vejers Strand er bilkørsel tilladt på den sydlige del af stranden, som er populær især blandt unge mennesker.

De mere rolige strande, hvor der ikke er så meget aktivitet, findes ved Børsmose Strand og Houstrup Strand. Førstnævnte er en bred sandstrand, hvor bilkørsel er tilladt på dele af stranden. Sidstnævnte er en kombineret strand, hvor en del af stranden er tildelt de almindeligt badende gæster, og en anden del er tildelt naturister. Stranden har høje klitter med god mulighed for læ.

Fra Blåvandshuk og nordpå er ravsamling en yndet aktivitet på strandene. Det er både professionelle ravsamlere og begyndere, som leder efter havets guld.

Hvidbjerg Strand er delvist beliggende i Nationalpark Vadehavet og er en mere beskyttet badestrand og dermed den mest børnevenlige i området. Brætsejlads er tilladt og stranden er forsynet med en handicapadgang til vandet og et beachvolleynet.

Henne Strand har ligesom Hvidbjerg Strand en trærampe ned til vandet for gangbesværede og kørestolsbrugere. Vejers Strand og Børsmose Strand er ligeledes handicapvenlige, da bilkørsel er tilladt på strandene.

Windsurfing har igennem en længere årrække været en populær sport ved stranden især ved Hvidbjerg Strand og Vejers Strand. Her er der nem adgang til stranden, og der er gode vand- og vindforhold. Det samme gælder drageflyvning, som er udbredt på alle naturparkens strandarealer.

Faciliteter for friluftslivet

Der er et stort tilbud af forskellige friluftaktiviteter i naturparken, og det er nemt at begive sig ud i naturen pga. den velfungerende infrastruktur mellem naturparkområdets formidlingspunkter og sommerhusområder. Der er afmærkede vandreruter i alle plantager og delvist i de åbne hedearealer med muligheder for kortere og længere ture. På Aage V. Jensen Naturfonds arealer ved Filsø er der anlagt vandre- og cykelstier, hvor man kan få en unik naturoplevelse ved den nyetablerede sø.

Kyst til Kyst stien krydser den sydlige del af naturparken i dens forløb fra Blåvand til Vejle. Der er flere muligheder for primitiv overnatning i tilknytning til stien

I skovene er der afmærkede vandreruter og der er mange spændende stier at begive sig ud på. I den østlige del af Ål Plantage er der desuden et sundhedsspor og faste O-løbsposter.

Cykelruter

Den nationale cykelrute nr.1 (Nordsørutten) følger nogle af naturparkens smukkeste lokaliteter fra Oksbøl til Nymindegab via Vejers, Filsø og Blåbjerg Klitplantage. Der er gode muligheder for proviantering og overnatning. Derudover er byerne og landskabet i området bundet sammen af et stort net af mindre stier og veje, samt nyetablerede cykelstier.

For mountainbikeentusiaster er der i alt seks afmærkede mountainbikeruter i Bordrup og Blåbjerg Plantage. Ruterne er blandt Danmarks bedste og meget populære. De kan køres hele året rundt grundet det sandede underlag, som holder sig forholdsvis tør.

Nordsørutten

Nordsørutten er verdens længste markerede cykelrute og går igennem otte lande: Skotland, England, Belgien, Holland, Tyskland, Danmark, Sverige og Norge. Ruten måler i alt cirka 6.000 kilometer og blev etableret i 2001.

Hvor Nationalpark Vadehavet slipper, tager Naturpark Vesterhavet over. Ruten fortsætter langs kystlinjen til et nyt landskab i form af hedelandskab og klitplantager gennem et stort fuglebeskyttelsesområde og et område præget af kulturhistorie med fiskerbyer, badhoteller, redningsstationer m.m.

På hesteryg

Den store, fredelige natur i klitplantagerne og på strandene er anledning til mange enestående naturoplevelser på hesteryg. Der ligger en del hesteudlejninger i områder, hvor der kan lejes heste til turridding, og der er flere afmærkede ridestier i Blåbjerg/Nyminde, Vejers, Oksby og Ho plantager, men der er også gode parkeringsforhold på udvalgte steder, hvis man ønsker at medbringe sin egen hest.

Bilture

Naturpark Vesterhavet er et stort område at færdes i, og afstanden mellem byerne er store. Bilisterne inspireres til at komme ud i naturen på Margueritrutten, som går igennem Naturpark Vesterhavet fra Oksbøl langs Filsø til Nymindegab.

Udsigtssteder

Der er flere udsigtssteder i naturparken især omkring Filsø. I umiddelbar nærhed af udsigtsstederne kan man spise sin medbragte mad ved grillpladserne med borde og bænke samtidig med, at man har mulighed for at nyde omgivelserne.

Blåbjerg er områdets højeste punkt med 64 meter over havet. Her er en god udsigt over plantagen ud til havet, og Filsø kan også ses herfra.

Gråmulebjerg ligger i Kærgård Plantage og er en 30 meter høj klit, hvorfra der er en flot udsigt over hele området. Herfra kan man kigge ud over et uforstyrret klitlandskab mod stranden og Vesterhavet. Mod øst ses indlandet med skov- og søområder. Er man heldig kan man opleve en kronhjorterudel i klitterne.

Ved Nymindegab kan man fra udsigtsstedet på Hattebjerget se ud over Gammelgab, klitterne og Vesterhavet på den anden side. Herfra kan man ofte iagttage fiskeørne, der søger efter føde.

Naturobservationer

Området har mange gæster, som besøger naturparken for at iagttage natur, dyr og fugle. Området er et af landets fuglerigeste med såvel ynglefugle som store flokke af trækfugle, og der er flere udsigtssteder og fugletårne i området. Genetableringen af Filsø har skabt stor interesse for dyre- og plantelivet omkring den nye sø.

Ved Blåvand Naturcenter og Blåvandshuk Fyr kan man opleve trækfuglene, når de migrerer i foråret og efteråret. Her er mange fuglekiggere. Fra klitterne kan man være heldig at se sæler ligge på sandbankerne eller trækfuglen sule dykke efter fisk.

Mange gør holdt ved den gamle kystskrænt ved Grærup Langsø for at iagttage store flokke af kronvildt, som græsser på engene ved solnedgang. Kystskrænten er et af de bedste udsigtspunkter for observation af vildtlevende krondyr her i landet. Bestanden af kronvildt er Danmarks største, og forårsbestanden vurderes til cirka 1300 krondyr.

Hundeskove

Der er indrettet flere skove til de firbenede venner i Naturpark Vesterhavet. Den største er den 20 hektar store, velbesøgte hundeskov i Ål Plantage. Også Nyminde og Oksby hundeskove er populære blandt områdets gæster.

Bålpladser, legepladser og primitiv overnatning

Bålhuset Oktagonen og den primitive overnatningsplads ved Blochsgård i Kærgård Klitplantage er velbenyttede. Bålhuset ligger mellem Grærup Langsø og Filsø, hvor der begge steder er rige muligheder for at opleve dyrelivet på nært hold.

I Vrøgum Plantage ligger Ballonparken, der er et rekreativt område med legeplads, overdækket grillplads med borde og bænke og toilet. Parken er velbesøgt især i sommerhalvåret af både familier og områdets institutioner.

I Oksby er der indrettet en skovlegeplads, hvor børn kan tumle frit.

Ved Vejers ligger Fårehuset, som er et madpakkehus og observationsskjul for iagttagelser af krondyrene. Der er ligeledes et observationsskjul ved Flomfenne i den nordlige del af plantagen.

I Ål Plantage er skoven velbenyttet af især lokale borgere, men også af turister bl.a. i forbindelse med interessen omkring flygtningelejren. Der er hundeskov, naturlegeplads og en økobase med bålsted, borde, bænke og shelter.

Jagt og fiskeri

Der er i naturparken en langvarig tradition for jagt af kronvildt, og jagten har en stor betydning for området. Det er både store som små lodsejere, der har interesse for jagt, og der arrangeres flere betalingsjagter i området.

Lystfiskere kan fiske i Søvig Bæk og Grærup Fiskesø, som er etablerede lystfiskersteder. Desuden er der også gode forhold for brændingsfiskeri i Vesterhavet og årligt afholdes DM i pighvarfiskeri ved Vejers Strand.

Større åbne arrangementer

Forsvaret afholder årligt arrangementet Åben Hede, hvor man kan komme helt tæt på de store kampvogne og høre kanonerne blive affyret. Arrangementet er velbesøgt af især børnefamilier og i 2018 var ca. 30.000 nysgerrige deltagere mødt op på heden.

I 2018 blev Naturparkugen afholdt for første gang. Ugen bød på aktiviteter alle hverdage i efterårsferien i Blåvand, Vejers Strand, Henne Strand og Nymindesgab. Aktiviteterne foregik på skift mellem byerne båret af frivillige kræfter fra lokale beboere, erhvervsdrivende og foreninger. Arrangementerne var velbesøgt ugen igennem, og i 2019 afholdes Naturparkugen i de samme rammer men med nye aktiviteter og endnu større frivilligt engagement.

Friluftsliv – langsigtede mål og konkrete indsatser i planperioden

Langsigtede mål - Friluftsliv

- FR1 - At fremme muligheden for at opleve naturen og dyrke friluftslivet for både lokale og turister
- FR2 - At udbygge den rekreative infrastruktur og etablere flere faciliteter, der kan understøtte friluftslivet
- FR3 - At sikre en fortsat balance mellem benyttelse og beskyttelse af naturen ved at kanalisere færdsel udenom sårbare naturtyper og arter
- FR4 - At sikre fortsat samarbejde og koordinering af aktiviteter og tiltag med naturparkens store lodsejere, frivillige og interessenter

Konkrete indsatser i planperioden 2019-2024

Beskrivelse af konkrete indsatser, som gennemføres i planperioden. Indsatserne bidrager til at indfri vision og udviklingsmål for Naturpark Vesterhavet og understøtter de langsigtede mål indenfor temaet friluftsliv.

NATURPARKUGE

Mål: Naturparkugen bliver et årligt tilbagevendende kendt arrangement for både lokale og turister.

En uge fuld af aktiviteter i naturparken skaber store natur- og kulturoplevelser for alle arrangeret i et tæt samarbejde mellem lokale erhverv, frivillige, foreninger og jordejere.

Periode: årligt tilbagevendende arrangement

Økonomi: ikke specifik

Tovholder: Naturpark Vesterhavet

Projektet understøtter: FR1, FR4, T1, T2, T3

REKREATIV UDVIKLING

Mål: Fortsat udvikling af naturparkens rekreative faciliteter herunder faciliteter knyttet til projektet Fortællinger i Naturpark Vesterhavet.

Periode: 2019-2024

Økonomi: ikke specifik

Tovholder: Naturpark Vesterhavet

Projektet understøtter: FR1, FR2, FR3

NATURRUM FILSØ

Mål: Naturrum Filsø skal blive et naturligt udgangspunkt for naturparkens aktiviteter.

Den nybyggede skolestue, Ellipse-bro samt stier og fugletårne har skabt unikke rammer for både naturformidling, mødeaktivitet og undervisning midt i naturparken. Faciliteterne giver mulighed for at komme helt tæt på livet i og ved søen og er allerede velbesøgt af mange forskellige målgrupper. Faciliteterne vil i højere grad blive en del af naturparkens aktiviteter bl.a. formidling og mødeaktivitet.

Periode: Fortløbende

Økonomi: ikke specifik

Tovholder: Naturpark Vesterhavet

Projektet understøtter: FR1, FR3

REKREATIVT STØTTEPUNKT VED DANMARKS FLYGTNINGE MUSEUM

Mål: Sammenbinde museet med den omkringliggende natur.

Der skal udarbejdes en masterplan for den rekreative udvikling omkring Danmarks Flygtninge Museum, som bygges i udkanten af Ål Plantage. Udførelsen af masterplanen afhænger af, at der findes finansiering.

Periode: ikke specifik

Økonomi: ikke specifik

Tovholder: Naturstyrelsen

Projektet understøtter: FR1, FR2, FR3

BLÅBJERG SOM REKREATIVT STØTTEPUNKT

Mål: At udvikle og samle områdets rekreative faciliteter omkring Blåbjerg.

Der skal udarbejdes en masterplan for friluftslivet omkring Blåbjerg. Udførelse af planen er afhængig af finansiering.

Periode: ikke specifik

Økonomi: ikke specifik

Tovholder: Naturstyrelsen

Projektet understøtter: FR1, FR2, FR3

FRILUFTSFACILITETER OMKRING RÅSØ

Mål: At højne værdien af oplevelsesmuligheder i Vejers Plantage Nord og tiltrække nye brugere af statens arealer. Projektet vil fremme tilgængeligheden i området ved Råsø, forbedre mulighederne for formidling af kron dyr og redningsstationen samt øge mulighederne for lystfiskeri, lejrslagning og vandring. Der oprettes en markeret vandrerute, et observationsstade, skiltning og en shelter.

Periode: ikke specifik

Økonomi: afholdes af Naturstyrelsen og Forsvaret

Tovholder: Naturstyrelsen og Forsvaret

Projektet understøtter: FR1, FR2, FR3

BADEFLAG PÅ NATURPARKENS STRANDE

Mål: Fortsat fokus på at markere naturparkens strande med badeflag.

Naturparkens mange badestrande skal også fremadrettet markeres med badeflag, der viser vej til strande med rent badevand og særlige kvaliteter.

Periode: 2019-2024

Økonomi: ikke specifik

Tovholder: Varde Kommune

Projektet understøtter: FR1

KRONDYR-OBSERVATION

Mål: At give et øget indblik i en central del af kron dyrenes kerneområde.

Projektet består i etablering af observationsstader mellem Grærup Langsø og Vesterhavet.

Periode: 2019-2020

Økonomi: afholdes af Naturstyrelsen

Tovholder: Naturstyrelsen

Projektet understøtter: FR1, FR2, FR3

FORMIDLING

Naturformidling

Naturformidlingen i Naturpark Vesterhavet foretages af naturvejledere og private turudbydere. De største aktører af guidede naturture er Naturstyrelsen og NaturKulturVarde. Derudover er der en række private aktører, som arrangerer guidede ture. Det er blandt andet Dansk Ornitologisk Forening, Danmarks Naturfredningsforening og private turudbydere. Naturformidlingen er geografisk placeret rundt i hele naturparkområdet, og der er talrige muligheder for at komme på tur. Størstedelen af turene er på dansk, og udvalgte ture findes også på tysk.

Forsvaret tilbyder et par gange om året en guidet bustur på deres egne arealer, som offentligheden normalt ikke har adgang til. På turen formidles Forsvarets aktiviteter og naturpleje samt områdets historie. Derudover afholder Forsvaret årligt arrangementet Åben hede, hvor naturen og aktiviteter på Forsvarets arealer ligeledes formidles.

Blåvand Naturcenter rummer en udstilling om områdets dyreliv, og på Nymindegab Museum og Tirpitz er der udstillinger om landskabet, egnen og forholdet mellem menneske og natur.

Ta' på tur

De guidede ture på natur- og kulturområdet er populære, og der tilbydes f.eks. bunkersture, fuglemærkning, indsamling af spiselige bær og svampe. Desuden er der flere private aktører, som blandt andet tilbyder ravsamling, ture til kirker, Vrøgum Kær, Filsø, bilture m.fl.

Du kan finde turene i Ta' på tur-folderen eller på www.ta-paa-tur.dk

Kulturhistorisk formidling

Den kulturhistoriske formidling bliver hovedsageligt varetaget af Vardemuseerne, som har fire udstillinger i naturparken: Nymindegab Museum, Redningsbådmuseum i Nymindegab, Redningsbådsstation Blåvand og Tirpitz. Fra disse udstillinger tilbydes der guidede ture i hele naturparken.

Vardemuseerne og Naturstyrelsen har i samarbejde lavet noget kulturhistorisk formidling om flygtningelejren i Oksbøl. Øvrige aktører tilbyder også kulturhistoriske formidlingsture bl.a. ved Filsø og Blåvandshuk.

Fortællinger i Naturpark Vesterhavet

Naturpark Vesterhavet rummer et hav af fortællinger om natur og kulturhistorie. Om livet ved Vestkysten, om bunkeranlæg og tyske flygtninge, om kronstyr, fugletræk og den genskabte Filsø - og alle historierne kan du få fortalt ude i naturen på eksempelvis Den Spiselige Sti med fokus på lokale råvarer og urter i naturen, eller på Malerstien, som tager dig med tilbage til malerkolonien i Nymindegab.

Naturparken er fyldt med spændende historier, men nogle er skjulte, og andre får man kun, hvis man tager på en guidet tur. Du kan få alle historierne ude på stedet, og lige når det passer ind i dit program ved at hente app'en Fortællinger i Naturpark Vesterhavet. Der er åbent 24 timer i døgnet året rundt, og i Naturparken åbnes døren til en anden virkelighed, når en vandretur i skoven med få greb gøres til en tur gennem en flygtningelejr i 1946 eller en vikingelandsby.

Formidling – langsigtede mål og konkrete indsatser i planperioden

Langsigtede mål - Formidling

- FO1 - At udbrede kendskabet til områdets enestående natur- og kulturkvaliteter
- FO2 - At styrke og synliggøre den eksisterende formidling af naturparkområdet
- FO3 - At inspirere til sunde udendørs aktiviteter i naturparken

Konkrete indsatser i planperioden 2019-2024

Beskrivelse af konkrete indsatser, som gennemføres i planperioden. Indsatserne bidrager til at indfri vision og udviklingsmål for Naturpark Vesterhavet og understøtter de langsigtede mål indenfor temaet formidling.

<p>ØGET KENDESKAB OG TILGÆNGELIGHED</p> <p>Mål: Øget kendskab til naturparken og lettere tilgængelighed til naturoplevelser. Naturparken vil fortsat synliggøre ruter, faciliteter, historiske mindesmærker, udsigtspunkter mm. på digitale platforme såvel som på trykt materiale. Herunder en videreførelse og opdatering af Fortællinger i Naturpark Vesterhavet med en webbaseret løsning.</p> <p>Periode: 2019-2024 Økonomi: ikke specifik Tovholder: Naturpark Vesterhavet Projektet understøtter: FO1, FO2, FO3</p>
<p>GOD PRAKSIS I NATUREN</p> <p>Mål: Aktiviteter i naturparken sker på en måde, så det ikke belaster sårbare naturtyper eller arter. Naturparken vil kontinuerligt have stærkt fokus på, at formidle om hensigtsmæssig færden i naturen og oplysning om gældende adgangsmuligheder. Indsatsen løftes bl.a. via naturformidling, skiltning og på trykte materialer.</p> <p>Periode: 2019-2024 Økonomi: ikke specifik Tovholder: Naturpark Vesterhavet Projektet understøtter: FO3, FR3</p>
<p>FORMIDLING AF KÆRGÅRD-DEPOTET</p> <p>Mål: Formidling af forureningen ved Kærgård Plantage.</p>

Etablering af en ny sti skal gøre det muligt for vandrere langs stranden at passere udenom den forurenede del af stranden gennem Kærgård Plantage. Langs stien opføres et formidlingshus om den omfattende forurening.

Periode: 2019

Økonomi: Regions Syddanmark og Naturstyrelsen afholder etablering af formidlingsfaciliteter.

Tovholder: Samarbejde mellem Region Syddanmark, Naturstyrelsen, Aage V. Jensen Naturfond og Varde Kommune

Projektet understøtter: FO2, FR1

NATURFORMIDLING VED FILSØ

Mål: Fortsat fokus på anvendelse af formidlingsfaciliteterne ved Filsø til "Vi i Naturskolen".

"Vi i Naturskolen" er et koncept med obligatoriske læringsforløb for hvert klassetrin i alle kommunens folkeskoler. For 6. klasserne hedder læringsforløbet "Kend din Naturpark Vesterhavet" og indeholder naturformidling ved Naturrum Filsø, hvor eleverne lærer om naturparken, forskning ved søen og madlavning over bål.

Periode: Fortløbende

Økonomi: Årligt ca. 76.000 kr. for forløbet "Kend din Naturpark Vesterhavet"

Tovholder: Varde Kommune og NaturKulturVarde

Projektet understøtter: FO1, FO2, FO3

RENOVERING AF BLÅVAND NATURCENTER

Mål: At få endnu bedre rammer for at kunne formidle naturen ved Blåvandshuk for endnu flere.

Blåvand Naturcenter huser Danmarks længst fungerende ringmærkningsstation og er en særdeles velbesøgt formidlingsstation. Ved renoveringen skabes endnu bedre rammer for formidlingen ved Danmarks Vestligste punkt – både ude og inde.

Periode: 2020-2021

Økonomi: 4 mio. kr.

Tovholder: Vardemuseerne

Projektet understøtter: FO1, FO2, FO3

KRONDRUDSTILLING

Mål: At give gæster i området et grundlæggende kendskab til krondyrene og det landskab, de lever i.

Projektet vil desuden give forslag til, hvor gæster kan få gode oplevelser med krondyr i landskabet.

Periode: 2019-2020

Økonomi: afholdes af Naturstyrelsen

Tovholder: Naturstyrelsen

Projektet understøtter: FR1, FR3, FO1, FO2, FO3

TURISME

Vesterhavet er kendt for sin alsidighed; den ene dag blid og rolig, og den næste rå og farefuld. Havets brusen kan virke frygtindgydende, men samtidig fascinerende og stemningsfyldt. Vesterhavet har igennem tiderne haft en stor tiltrækningskraft på mennesket, og i de sidste 100 år har turismen fyldt meget i naturparkområdet.

Den nuværende turisme i naturparken

Den jyske vestkyst er fortsat et populært feriemål. I 2018 var der knap 4,5 millioner kommercielle overnatninger i Varde Kommune.

Feriehuse er den primære overnatningsform, og størstedelen af de 8.080 feriehuse i Varde Kommune ligger inden for naturparkområdet. Turisternes samlede forbrug udgør mere end 2,1 milliarder kr. De tyske og danske gæster står for henholdsvis 70 og 24 procent af overnatningerne, mens norske, hollandske og svenske turister udgør en lille del af de besøgende i området. Ifølge VisitDenmark er det primært børnefamilier, der besøger Danmark, nemlig 54 procent, og 39 procent er voksne over 40 år uden børn.

Turisterne, og den omsætning de skaber, har stor betydning for Varde Kommune og for naturparkområdet. I 2017 var turismeomsætningen i Varde Kommune på 3,7 milliarder kr. Den turismeskabte beskæftigelse udgør 11 procent af den samlede beskæftigelse i kommunen, og den turismeskabte værditilvækst udgør mere end 12 procent af kommunens samlede værditilvækst. Turismen skaber en ikke uvæsentlig del af det samlede skatteprovenu i kommunen. De mange turistbesøg i området betyder også, at man oplever et forholdsvis højt serviceniveau i området, hvad angår bispisning, detailhandel og muligheder for shopping, hvilket er til glæde for både turister og borgere i området. Turismen har også medvirket til, at området byder på en lang række oplevelser som f.eks. rideture på strand og i skov, guidede naturture, pakkeferie på cykel, lokale producenter af kvalitetsfødevarer og spisesteder, som arbejder med udvikling og salg af områdets kvalitetsfødevarer og unikke spiseoplevelser.

Overnatninger

Feriehuse er den mest betydelige overnatningsform i området. Ser man på feriehusovernatninger fordelt på kommuneniveau, er Varde Kommune sammen med Ringkøbing-Skjern Kommune dominerende. I 2018 var der cirka 3,4 millioner feriehusovernatninger i Varde Kommune, hvilket svarer til 18 procent af det samlede antal feriehusovernatninger i Danmark.

Varde er landets største campingkommune med cirka 765.000 overnatninger i 2018, hvilket svarer til 7 procent af det samlede antal campingovernatninger i Danmark.

Der er stor tilfredshed med opholdet blandt de turister, som besøger området. En gæsteundersøgelse fra Blåvand viser, at 84 procent er meget tilfredse med opholdet, og at 10 procent er nogenlunde tilfredse. Undersøgelsen viser også, at området er præget af et stort antal genbesøg. Cirka 82 procent af de besøgende har været her inden for de seneste fem år.

Turisternes rejsemotiver

Naturen er særligt vigtig for turisterne. En undersøgelse fra VisitDenmark viser, at strand, kyst og hav er en vigtig motivationsfaktor for de udenlandske kyst- og naturgæster hvor 89 procent nævner det som et afgørende rejsemotiv. Ligeledes er naturoplevelser af stor betydning med 83 procent, der nævner naturoplevelser som et vigtigt rejsemotiv.

Hos de forskellige institutioner og grundejerforeninger er der fokus på det slid af den sårbare natur, som de mange besøgende kan medføre, og der gøres et stort arbejde for at informere herom og sikre særligt udsatte steder.

Turismeaktører

De primære turismeaktører i Naturpark Vesterhavet er overnatningssteder, spisesteder, detailhandlen, specialbutikker, kunsthåndværkere og attraktioner. Derudover er der flere private og offentlige turudbydere, som tilbyder guidede ture på både dansk, engelsk og tysk.

Aktørerne spiller en central rolle i forhold til at tiltrække og servicere de mange besøgende. Turistaktørerne herunder turismeerhvervet, ProVarde og kommunen samarbejder om at udvikle kvaliteten af den service og de oplevelser, turisterne tilbydes i området. Der er blandt andet fokus på udvikling af natur- og kulturoplevelser og formidling, med afsæt i områdets unikke DNA.

Udvikling af turisme i naturparken

Med en samlet turismeomsætning på 3,7 milliarder kr. spiller turisme- og oplevelsesindustrien en særdeles vigtig rolle i området. Målet er, at den fremtidigt skal spille en endnu større rolle.

Udviklingsplan for Vestkysten der er udarbejdet i regi af Partnerskab for Vestkystturisme skal styrke væksten og sammenhængen på Vestkysten fra Tønder til Skagen ved hjælp af fælles udviklingsprincipper og indsatser. Arbejdet med Vestkystplanen har vist, at fire større områder på tværs af kommunegrænser, har fælles træk i forhold til turismens nuværende udvikling, marked og målgrupper, stedbundne kvaliteter, oplevelsesprofil, udfordringer og udviklingsmuligheder. Et af de fire områder med store ligheder er Ringkøbing-Skjern og Varde kommuner. Grundet ligheder i produkt, marked og målgrupper er der stor enighed om, hvilke udviklingsgreb og indsatser, der skal til for at udvikle turismeproduktet, løfte indsatsen og bidrage til fortsat vækst i turismen.

De to kommuner samarbejder allerede i vækstprojektet Vestkystens Turismevækstklynge, hvor der arbejdes med oplevelsesudvikling, kapacitetsudvikling og udviklingen af en turismeklynge på tværs af kommunegrænsen. Med det nuværende samarbejde er der et stærkt og fokuseret afsæt for udviklingsarbejdet i et nyt fælles destinationselskab. De to kommuner har indgået en hensigtserklæring om etablering af et fælles medlemsbåret destinationselskab primo 2020, som skal have det overordnede ansvar for destinationsudvikling i området og være den operatør, der varetager den lokale turismefremmeindsats i de deltagende kommuner.

Udvikling af Naturpark Vesterhavet er et centralt element i udviklingen af områdets turisme. Naturparken er i høj grad blevet rammen om områdets unikke naturoplevelser og bidrager til en balanceret udvikling af nye og eksisterende natur- og kulturoplevelser. Formidlingen af områdets natur- og kulturoplevelser udvikles og styrkes til glæde for de mange turister og borgere, som besøger Naturpark Vesterhavet nu og i fremtiden.

Turisme – langsigtede mål og konkrete indsatser i planperioden

Langsigtede mål - Turisme

- T1 - At udviklingen af turisme i Naturpark Vesterhavet sker på et bæredygtigt grundlag
- T2 - At videreudvikle mulighederne for naturturisme
- T3 - At sætte fokus på naturoplevelser, der styrker helårsturismen

Konkrete indsatser i planperioden 2019-2024

Beskrivelse af konkrete indsatser, som gennemføres i planperioden. Indsatserne bidrager til at indfri vision og udviklingsmål for Naturpark Vesterhavet og understøtter de langsigtede mål indenfor temaet turisme.

PROFILSTRAND PROJEKT

Mål: Vejers Strand og Henne Strand som profilstrande langs Vestkysten.

Projektet har til formål at øge gæsteoplevelsen på 5-6 udvalgte profilstrande på Vestkysten gennem udvikling og afprøvning af nye bæredygtige koncepter. Varde Kommune deltager i udvælgelsesforløbet med Vejers Strand og Henne Strand.

Periode: 2019-2020

Økonomi: 15.000 kr. i kontant medfinansiering fra Varde Kommune plus arbejdstimer.

Tovholder: Varde Kommune og Partnerskab for Vestkystturisme

Projektet understøtter: T1, T2, T3

EN STÆRKERE SAMMENHÆNG PÅ DANMARKS VESTKYST

Mål: At skabe en stærk profil og identitet for den samlede vestkyst og samtidig øge mobiliteten langs kysten.

Projektet består af to dele:

1. Udvikling og kommunikation af en fælles fortælling, der binder kysten sammen og samtidig fremhæver lokale styrker og kvaliteter.
2. Afklaring og udvikling af fysiske tiltag langs kysten f.eks. cykel- og vandreruter eller skiltning.

Periode: 2018-2019

Økonomi: Projektets samlede budget er 1,5 mio. kr. hvoraf Varde Kommune står for 132.000 kr.

Tovholder: Varde Kommune og Partnerskab for
Vestkystturisme
Projektet understøtter: T2, FR1, FR2

EVENTS MED AFFALDSINDSAMLING OG NATURPLEJE

Mål: Give turister og lokale mulighed for at gøre en indsats
for den natur, de færdes i.

Involvare turister og lokale i årlige events med
affaldsindsamling og naturpleje.

Periode: 2019-2024

Økonomi: ikke specifik

Tovholder: Varde Kommune og Naturpark Vesterhavet

Projektet understøtter: T1, T2, T3, N2, N6

ERHVERV

Primære erhverv i Naturpark Vesterhavet

Det primære erhverv i Naturpark Vesterhavet er turisterhvervet. Der har tidligere ligget et stort landbrugsareal i form af Filsø Avlsgård, men efter at arealerne er opkøbt af Aage V. Jensen Naturfond, er området reetableret som sø.

Turismeerhverv

Med en samlet omsætning på 3,7 milliarder kr., 4,5 millioner overnatninger samt 2.000 direkte og afledte job er kystturismen vigtig for Varde Kommune. Kystområderne ved Naturpark Vesterhavet med de betydelige kystdestinationer Blåvand, Vejers, Henne, og Nymindegab/Houstrup danner rammen for de mange ferierende gæster i de 8.080 feriehus, 13 campingpladser, to feriecentre, to badehoteller, to kroer og tre vandrerhjem.

Langt størstedelen af kystturisterne motiveres af naturoplevelser og strand, kyst og hav. Naturen er således det absolut vigtigste rejsemotiv for landsdelens gæster efterfulgt af gode overnatningssteder. Således er en god profilering og formidling af naturens muligheder af stor betydning for udviklingen af turismeerhvervet.

Skovdrift

Naturstyrelsen har gennem de senere år ændret formålene for forvaltning af de store plantager. De forvaltes efter mere naturnære driftsprincipper og under stor hensyntagen til de mange skovgæster. Der indplantes mere løvtræ, der vil være egnet til god selvfornyelse og der opbygges dermed mere blandingsskov, der i højere grad tilgodeser dyre- og plantelivet.

Skoven dyrkes som andre statskove som certificerede naturskove. Som en del af certificeringen arbejdes der målrettet med de rekreative forhold og en publikumsstrategi for de enkelte områder.

Landbruget

Generelt er der få landbrug i naturparkområdet på grund af det store øvelsesterræn, plantagerne og fredede områder. Op til naturparkens afgrænsning findes der dog enkelte større produktionslandbrug især i den nordøstlige del. I naturparken er der enkelte stutier og hesteudlejninger.

Med salget af Filsø Gods til Aage V. Jensen Naturfond er den intensive landbrugsdrift af arealerne ophørt. I stedet er Filsø blevet genetableret og Filsø Hede afgræsses af kvæg med henblik på naturpleje af arealerne.

I området ved Ho, Oksbøl og syd for Nymindestrømmen afgræsses de englignende naturarealer langs kystlinjen, ved nogle søer og den gamle kystskrænt af kvæg. Siden begyndelsen af 2013 er der fårehold på digerne mellem klitterne ved Nymindegab.

Der sker i kraft af det store naturområdes herlighedsværdi en øget bosætning af mennesker med interesse i at dyrke flere lokale produkter som økologiske brug. Henne Kirkeby Kro har etableret en besøgskøkkenhave på fire hektar, som delvist skal forsyne køkkenet med de vigtigste urter og grøntsager dyrket i den magre jord tæt på kysten.

Restaurationer

Restaurationsbranchen lever i bedste velgående i naturparken, og der er flere restauratører i og omkring naturparken, hvis fokus er på forædling og udnyttelse af det lokale råvaregrundlag og udtrykker naturlige værdier, renhed, friskhed, velsmag og etik.

Fødevarer-netværket Sydvestjyske Smagsoplevelser er sammen med lokale gourmetrestauranter og deres kokke en kraftfuld eksponent for Naturen til Bords-begrebet: At vi skal spise mere mad fra de vilde

landskaber i nærområdet og tættere på sæsonen, samtidig skal de kulinariske oplevelser gerne beriges med oplevelser i naturlandskabet.

Kunsthåndværk og specialiteter

I Naturpark Vesterhavet er der talrige kunsthåndværkere med værksteder, der også fungerer som gallerier. Det er kunsthåndværk inden for keramik, sten, malerier, glaspustning, strik, rav, smykker og beklædning, der er repræsenteret i området.

Der er rige traditioner for fremstilling og salg af lokale, hjemmelavede produkter. Fødevarereproduktionen i området sker med fokus på naturen, ofte som egentlig naturpleje, og naturens spisekammer er her rigt og varieret. Der er et tæt samspil mellem naturen, avlere, håndværks- og fødevarereproducenter og restauratører. Producenterne har derudover specialiseret sig i hjemmelavede gourmetprodukter som eksempelvis marmelade, honning, snaps, øl og pickles. Desuden bliver der forhandlet naturplejekød fra Galloway stude, der er udsat af Naturstyrelsen til at holde den invasive art glansbladet hæg nede i naturparken.

Naturstyrelsen sælger krondyrsvildt fra et slagte-/kølehus i naturparken. Kødet er et efterspurgt produkt, der fint supplerer områdets øvrige lokale gourmetprodukter.

Naturpark Vesterhavets Partnerskab

Naturpark Vesterhavet har indgået et partnerskab med lokale aktører i naturparkområdet. Formålet er en lokal forankring og bred formidling af natur- og kulturverdierne i naturparken – til fordel for både partnere og Naturpark Vesterhavet.

Der er tre typer af partnerskaber: partnere, formidlingspartnere og ambassadører. For at blive optaget i naturparkens partnerskab, skal en række kriterier opfyldes.

Forsvaret

Skyde- og øvelseterrænet Oksbøl er ejet af Forsvaret, som siden slutningen af 1920'erne har erhvervet sig arealer i området til øvelsesbrug. I dag er terrænet sammenlagt 6.370 hektar, hvoraf 5.765 hektar er udpeget som Natura 2000-areal.

Der er årligt cirka 300 aktivitetsdage i terrænet, hvoraf 250 dage er skarpskydning på Kallesmærsk Hede. Øvelserne udgør en vigtig del af forsvarets nødvendige og lovbundne uddannelse. De militære aktiviteter skal derfor kunne foregå uhindret. Forsvarets opgave i internationale missioner kræver træning i udvidet grad, og der er derfor indgået en ny aftale med Naturstyrelsen om øget anvendelse af deres arealer til øvelsesaktiviteter herunder skarpskydninger.

Forsvarets skydeterræn er permanent afspærret for offentligheden grundet fare for u-eksploderet ammunition. Det øvrige øvelseterræn er åbent for offentligheden fra solopgang til solnedgang, når der ikke er øvelsesaktivitet. Oplysninger om, hvornår der er øvelsesaktivitet kan ses på informationstavler opstillet ved mange af indfaldsvejene til skyde- og øvelseterrænet samt på forsvaret.dk/oksbl

Øvrige erhverv

Der er flere forskellige typer mindre erhverv i naturparken. Det er typisk erhverv, som til dels er sæsonpræget og har deres hovedindtægt i forårs- og sommermånederne. Det er blandt andet formidling, hesteudlejning, udlejning af surfudstyr, cykeludlejning, minigolf, m.fl. Eksempler på øvrige erhverv, som ikke er sæsonpræget, er wellness og badelande.

Erhverv – langsigtede mål og konkrete indsatser i planperioden

Langsigtede mål - Erhverv

- E1 - At Naturpark Vesterhavet skal være et samlende brand for erhvervslivet via Naturparkpartnerskabet

Konkrete indsatser i planperioden 2019-2024

Beskrivelse af konkrete indsatser, som gennemføres i planperioden. Indsatserne bidrager til at indfri vision og udviklingsmål for Naturpark Vesterhavet og understøtter de langsigtede mål indenfor temaet erhverv.

<p>VIDEREUDVIKLING AF NATURPARKPARTNERSKABET</p> <p>Mål: Styrke og videreudvikle Naturparkpartnerskabet. Naturpark Vesterhavet vil arbejde for at udvide partnerskabet med flere medlemmer og styrke netværket med aktiviteter og tilbud.</p> <p>Periode: 2019-2024 Økonomi: ikke specifik Tovholder: Naturpark Vesterhavet Projektet understøtter: E1</p>
<p>ØGET SAMARBEJDE MED ERHVERVSLIVET</p> <p>Mål: Styrke samarbejde og aktiviteter i naturparken. Den årlige Naturparkuge skal videreudvikles med henblik på at styrke samarbejdet mellem naturparkens kystbyer og bidrage til øget omsætning særligt i efterårsferien.</p> <p>Periode: 2019-2024 Økonomi: ikke specifik Tovholder: Naturpark Vesterhavet Projektet understøtter: E1, FR4</p>
<p>KLÆDE ERHVERVSLIVET PÅ TIL AT BRUGE NATURPARKEN I MARKEDSFØRINGSØJEMED</p>

Mål: Gøre det nemt for erhvervslivet at formidle og bruge naturparken i deres markedsføring.

Produktion af markedsføringsmateriale både digitalt og i trykt form herunder ny branding af Vestkysten som destination.

Periode: fortløbende

Økonomi: ikke specifik

Tovholder: ProVarde og fra 1. januar 2020 den nye samlede destination for Ringkøbing-Skjern og Varde Kommuner.

Projektet understøtter: E1, FO1